

Ropa inte varg i

”Om det är ett avvikande beteende när vargen vandrar omkring bland husen i en by på betar sig avvikande.” Det påpekar Tobias Gustavsson, som tränar hundar att bli vargrena, beteenden när människor, hundar och vargar hamnar i varandras närhet.

Vargars stora anpassningsförmåga till nya miljöer och förhållanden ställer till med svårigheter när man ska bedöma vad som är normala eller onormala beteenden. Uppvisar en varg som står vid sidan av en trafikerad väg och tittar på bilarna ett onormalt beteende? Är en räv som gör detsamma onormal? Kanske just den vargens brist på obehagliga erfarenheter av trafikerade vägar gör att han inte undviker

arna blivit större. Vargen är skygg när den upptäcker människor men oskygg när människorna är inomhus eller till och med i tält där doftbilden borde vara tydlig.

Om det, som påstås, är ett avvikande beteende när vargen vandrar omkring bland husen i en by på nätterna när människorna är inomhus, så finns det många djur som betar sig avvikande: älgar, rådjur, hjortar, rävar, grävlingar, lodjur...

intervjuades Olof Liberg som ansåg att organiserade jakter med drev och passkyttar ökar skyggheten genom att djuren känner sig jagade även om inte enda djur fålls. Den typen av jakt bedrivs redan vid bland annat älgjakt. De vargar som finns i området samtidigt borde sannolikt känna sig jagade också i så fall. Konsekvensen av vargjakt kan vara att de oskygga individerna går åt först men behöver inte

Fto: Arne Mortensen

En halvårsgammal vargvalp i Filipstadsreviret 2003 får syn på en okänd kamouflerad varelse, reagerar med en blixtnabb vändning och springer därifrån.

sådana situationer. Kanske betraktar han bara nyfiket något som inte finns i hans normala miljö.

I takt med att vargstammen växer kan vi räkna med en ännu större variation i beteende. Anpassningsförmåga hör ihop med ett visst mått av nyfikenhet. Om vargen kommer nära oss är det inte nödvändigtvis ett hot från vargens sida, men kan uppfattas som en fara på grund av de fiktiva erfarenheter vi fått från media, sagor, rädda ”vargmotståndare” med flera.

Djur kan vara olika mycket skygga i olika livssituationer. Änder och gäss är exempelvis oskygga vid vinterutfodringen, skygga under ruvningsperioden och när ungarna är små, och är sedan oskygga när ung-

Det finns en allmän uppfattning om att vilda djur ständigt är rädda – det är de inte. Panisk flykt kostar energi och djur är duktiga på att inte göra av med energi i onödan. Alla människor med eller utan hund som är ute och går i skogen är bevakade av traktens älgar, rådjur och rävar. Men djuren håller ett säkerhetsavstånd som gör att man sällan ser dem. Det är oftast en bättre strategi att bevaka en eventuell fara än att bara rusa iväg utan kontroll.

Vid stora orienteringstävlingar drivs djuren ut från området men några dagar efter tävlingen är de tillbaka igen. De tycks ha kontroll på situationerna.

I förra numret av Våra Rovdjur

leda till en generellt ökad rädsla hos vargstammen i stort. Det skulle i så fall tyda på förstånds-förmågor hos djuren långt utöver det vanliga.

Lösningen på problemet med oskygga individer ligger i att skaffa mer kunskap i hur dessa djur fungerar och därefter öka medvetenheten hos de människor som ska leva bland rovdjur. Är det något som människor undrar över och berörs av så är det just vargens etologi. Trots det bedrivs ingen etologisk forskning, det vill säga forskning om djurens beteende, på varg. Ett ökat samarbete behövs mellan aktuella forskningsinriktningar som berör rovdjuren idag, där etologin borde ha sin självklara plats.

onödan

nätterna när människorna är inomhus, så finns det många djur som och tar här upp diskussion om begreppen kring oskygga vargar och

BETEENDESKOLA

HABITUERADE VARGAR ÄR INGET STORT PROBLEM

I samband med att ”oskygga” vargar har uppträtt på några ställen i landet började ett nytt begrepp användas. Man började prata om habituerade vargar. Begreppet har fått något olika innebörd beroende på vem som har använt det. Inte sällan används det också helt fel.

Habituering betyder att om någonting som djuret uppfattar eller uppmärksammar inte följs av en viktig händelse i form av behag eller obehag, så slutar djuret att uppmärksamma det och har då blivit habituerat.

En varg kan börja habituera till människor men plötsligt råka hamna för nära – människan blir ett för starkt intryck och flykt utlöses. Vargen kan då i stället bli extra rädd för människor. Den har då på fackspråk blivit sensitiserad. Sensitivering är något som ofta uppstår vid skoträning av hundar. Hunden visar ingen reaktion när första skottet smäller, vid andra skottet har skytten gått närmare, vid tredje skottet ännu närmare och hunden börjar plötsligt reagera på skottet.

Gränsen mellan habituering och sensitivering är hårfin. Under ett tröskelvärde sker habituering och över tröskelvärdet blir det sensitivering. Att bryta ett djurs habituering är inte svårt. Ofta blir djuret dessutom ännu räddare än det var innan. Om vissa oskygga vargar enbart är habituerade i ordets rätta bemärkelse, så är det med andra ord inte något allvarligt problem.

Habituering har också nämnts i samband med att vargar har besökt jägares slaktplatser och då uppträtt oskyggt. Det kan inte kallas habituering utan bör i stället definieras som motsatsen till sensitivering; desensitivering och ”counterconditioning”, för vilket svenskt ord saknas. Det betyder att någonting för det vilda djuret obehagligt, till exempel människor, vänds gradvis till att bli

något behagligt genom att det associeras med något trevligt, som mat. Djurets känslighet minskar gradvis för det obehagliga och det vågar succesivt komma närmare.

Om man inte vill ha rovdjur nära bebyggelse bör man se till att det inte finns några resurser där som rovdjuren skulle uppfatta som värdefulla, som slaktavfall, sopor, talgkollar vid fågelborden, utfodningsplatser för rådjur och löptikar i hundgårdar.

HUNDAR BLIR VARGRENA MED BELÖNING – INTE MED STRAFF

En av orsakerna till att lösa hundar och vargar möts, är att hundarna spårar upp vargarna. Under vintern 2005-2006 utförde Viltskadecenter tester med hundar och vargspår. En del av de hundar som visade stort intresse för vargspåren togs ut för träning vid hundutbildningsföretaget HundCampus i Hällefors. Målsättningen med Viltskadecenters och HundCampus gemensamma projekt är att uttröna om man med en metod som bygger på belöning men inte bestraffning kan minska hundars intresse för vargspår.

På HundCampus har metoder utvecklats för att relativt snabbt lära hundar att välja rätt mellan speciella dofter. Vi har visat att det på så sätt går att minska fågelhundars intresse för vildsvin och öka intresset för fågel. Med samma metodik kan man öka drivande hundars intresse för det vilt de skall jaga och minska intresset för vargspår i samma terräng. De metoder vi använder innebär inte att hundarna bestraffas i samband med vargdofter utan att deras intresse minskar till förmån för det vilt de ska jaga.

Besträffningar kan ge oönskade effekter. Då vi inte vet om hundar gör någon skillnad på vargar och andra hundar riskerar man att göra hundarna generellt rädda för alla hunddjur. Besträffningar utlöser dessutom alltid någon form av försvarsreaktion och väljer hunden att visa aggressiva beteenden i

ett möte med varg så går det med största sannolikhet mycket illa. Besträffningar gör också att hela situationen blir obehaglig för hunden, inte bara just det som hunden bestraffas för utan också föaren, omgivningen och andra faktorer som finns med. En annan typ av försvarsreaktion som kan uppstå som heller inte är lämplig är flykt, vilken skulle kunna utlösa jaktbeteenden hos vargen.

I projektet tränas hunden att ignorera varg- och hundspår. Den visar med andra ord inget intresse, vilket bör uppfattas minimalt utmanande för vargen. Ointresset för varg kommer sig av att hunden har fått ökad motivation för annat vilt. Hunden lär sig att sniffande på till exempel älgdoft leder till belöning men sniffar den på vargdoft så uteblir belöningen.

Utebliven belöning är oerhört effektivt, då inget djur fortsätter att göra något den inte tjänar på. För att skapa den typen av associationer krävs en tydlig timing mellan beteendet och konsekvensen och en belöning som hunden tycker det är värt att jobba för. När hunden belönas skapas samtidiga associationer med omgivande faktorer - den här situationen är trevlig!

Det är lätt att tro att belöning och bestraffning är varandras motsatser, men riktigt så är det inte. Motsatsen till belöning är utebliven belöning och man kan säga att känsluskalan går från glädje vid belöning till besvikelse eller frustration vid utebliven belöning. Använder man sig av obehag i träningen är känsluskalan en helt annan, den går från obehag vid bestraffning till lättnad när obehaget uteblir.

Vi är övertygade om att träningsmetoderna med belöning gör att hundarna bli mindre motiverade att följa vargspår och mer motiverade att följa det jaktbara viltet. En förutsättning är också att hundförarna fortsätter träningen hemma.

TOBIAS GUSTAVSSON

Ordförklaring

Habituering: Minskning av en medfödd reaktion på en retning, dvs någonting som uppfattas med sinnen, genom upprepade presentationer av samma retning. Oftast börjar processen med att retningen först är svag t ex på grund av att avståndet är långt. I och med att ingenting händer när djuret närmar sig i sin egen takt, så slutar djuret att reagera.

Sensitivering: Ökad känslighet för en retning.